

Univerzita Karlova Praha

Fakulta sociálních věd

Katedra sociologie (bakalářský program sociologie a sociální politika)

Posudek bakalářské práce

Civilizační choroby a jejich sociologická interpretace

Autorka práce: Lucie Vottová

Posudek vedoucího práce: MUDr. Petr Háva, CSc.

Datum: 3.9.2012

Téma práce si Lucie Vottová (studentka programu sociologie a antropologie) vybrala zcela samostatně. Vzhledem k jejímu studijnímu zaměření se dalo očekávat, že při zpracování tohoto tématu bude její přístup ovlivněn spektrem konceptů a stylem uvažování, s nímž se během studia měla možnost setkat. Zvolený název asi není zcela nejšťastnější, neboť práce se zabývá problematikou chronických onemocnění ve vztahu k jejich sociálním determinantám. Téma je značně aktuální, neboť zátěž tímto typem nemocí celosvětově narůstá a musíme si tedy klást otázky ohledně příčin. Jedině tak lze na počátku 21. Století formulovat efektivní politiky na zvládnutí tohoto narůstajícího společenského problému.

Cíl práce výzkumné otázky a metody jsou uvedeny jenom v projektu práce a dál s nimi již nebylo „hýbáno“. Jde o práci teoretického zaměření, bez vlastního empirického sběru dat. Jde tedy o přehled dostupných poznatků, výsledků jiných studií ve vztahu k položeným otázkám. Nakolik jde z hlediska příčin růstu zátěže chronickými nemocemi o individuální/společenskou kauzalitu, jakou roli zde sehrávají související vědní disciplíny? Jaké jsou resp. šance individuálně zaměřené medicíny takový problém zvládat?

Lucii Vottové se podařilo cestou teoretického přehledu poskytnout argumenty o významu kooperativního jednání, vzájemného uznání a od nich odvozené psychické pohody (well-being) v různých okruzích vztahů (rodina, pracoviště, širší společnost) pro vývoj zdravotního stavu. Pro odpovědné tvůrce zdravotní politiky je takový přehled poměrně důležitou informací. Zvláště pak za situace, kdy jsou četnými politickými představiteli a v jejich volebních programech zdůrazňovány zcela opačné hodnoty nebo principy pro fungování společnosti.

Otázkou je nakolik jsou uvedené argumentace přesvědčivé právě pro jejich případné využití např. v diskusi o agendě zdravotní politiky? Práce tak vlastně jakoby zůstává na úrovni reflexe současné medicíny, na hodnocení jejích možností z pohledu sociologie (to je v souladu s názvem, ale otázkou je nakolik to koresponduje s výzkumnými otázkami ohledně příčin takového stavu).

Na str. 9.-11. Je zpracován psychosociální koncept nemoci. Okrajově je zmíněna existence oboru veřejného zdraví a vývoj jeho postavení v průběhu 20. století. Diskuse paradigmatického posunu od biomedicínského k psychosociálnímu je klíčovým momentem, který bych zřejmě v případě možnosti více konzultací mohl navrhnout ke zdůraznění. Také fakt, že ke vzniku psychosociálního konceptu vlastně výrazně přispěla sociologie, sociologické výzkumy, by zasluhoval hlubší pozornost. Vedle

samotného uvádění výsledků několika výzkumných prací, formulovaných teorií, potřebujeme více pátrat po příčinách toho, proč se nedaří tyto poznatky více efektivně využívat při tvorbě zdravotní politiky a souvisejících veřejných politik, resp. nakolik se takový vývoj daří na mezinárodní úrovni v porovnání s národní úrovní v ČR? Kde jsou ony příčiny, že využití poznatků se v naší společnosti nedaří? Zabývá se někdo takovými otázkami? Máme k dispozici využitelné teoretické poznatky?

Jsem si současně vědom, že perspektiva bakalářského studijního programu je zaměřena na obdobnou logiku, jaká byla v předložené práci využita. Jde o seznámení se se základními teoriemi příslušných vědních disciplín s otevřenou možností, jak studenti dokáží takové poznatky aplikovat a v jakém rozsahu na event. kritickou reflexi společenských procesů.

Jestliže se podívám např. na otázku č. 2 v projektu „Kde hledat příčiny tohoto stavu?“, pak explicitní odpověď na tuto otázku nemohu nalézt. Pouze implicitní cestou se k ní mohu dopracovat vlastním úsilím v průběhu četby. Tuto skutečnost zde uvádím jako příklad určité konkrétní výhrady. Podobně by bylo možné upozornit na volnější zacházení s termíny chronické nemoci, civilizační nemoci, nemoci, vztahující se k životnímu stylu. I zde si čtenář jaksi může sám sobě odpovídat na základě předloženého textu. Ale také to může vést k nejasnostem, jimž by bylo možné předejít např. formou tabulky s uvedením rozdílů mezi těmito pojmy, jak jsou tyto pojmy používány v rámci jednotlivých disciplín, jak lze pohlížet na vývoj definice těchto pojmů.

V práci je uvedeno, že chronické nemoci mají charakter komplexních onemocnění, tj. multifaktoriálního vzniku, ale je to zmíněno méně důrazně. Pak bychom asi mohli lépe diskutovat o podílu individuálních a sociálních faktorů a genetických determinant. Navíc tato skutečnost také přímo vyplývá z modelu (obr. 1) na str. 12.

Z pozice vedoucího této práce jsem předpokládal, že Lucie Vottová bude ještě průběh práce konzultovat. Místo toho jsem vlastně nyní obdržel již svázanou práci v konečné podobě s nevyužitými příležitostmi konzultace (zpětné vazby), což by mohlo posunout konečný výsledek práce.

Práci doporučuji přijmout k obhajobě. Celkově navrhuji hodnotit práci jako velmi dobrou.